

УДК 34.051:343.148

Д.В. Смерницький, кандидат юридичних наук,
заступник начальника Державного науково-дослідного
інституту МВС України

ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА¹

Розглянуто теоретико-правову характеристику інституту інтелектуальної власності, а також поняття охорони, захисту та забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Ключові слова: промислова власність, авторське право, суміжні права, інтелектуальна власність, охорона та захист прав інтелектуальної власності, забезпечення прав інтелектуальної власності.

Рассмотрена теоретико-правовая характеристика института интеллектуальной собственности, а также понятие охраны, защиты и обеспечения прав на объекты интеллектуальной собственности.

In the article considered the theoretical legal institution characteristic of intellectual property as well as the definition of protection, protection and enforcement of intellectual property.

Як було зазначено в першій частині статті, складовими елементами права інтелектуальної власності, крім уже розглянутого права промислової власності, є авторське право і суміжні права. Визначення цих правових категорій та їх співвідношення і є метою цього дослідження.

Насамперед доцільно визначитися із суспільними відносинами, які належать до сфери регулювання зазначеного права. Згідно з положеннями Закону України «Про авторське право і суміжні права» він охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури, мистецтва [1]. Іншими словами, авторське право регулює суспільні відносини у сфері створення творів науки, літератури та мистецтва. При цьому, на відміну від визначення промислової власності, що стосується матеріального виробництва, твори літератури, науки, мистецтва є нематеріальними продуктами. Об'єкт авторського права є невід'ємним від процесу його створення (припиняється, наприклад, виступ актора на сцені й від нього залишається лише згадка глядачів і слухачів, тобто твір нерозривно пов'язаний з особистістю автора-виконавця) [2, с. 20].

¹ Продовження. Першу частину статті «Інститут інтелектуальної власності: теоретико-правова характеристика» див.: Криміналістичний вісник. — 2014. — Вип. 1 (21). — С. 53—63.

Проте є й інші випадки створення об'єктів авторського права, коли творчість втілюється у певний матеріальний результат (наприклад, картини, створені художниками, рукописи — письменниками, які мають споживчу цінність і певний вигляд, що не залежать від виробника та споживача результатів цієї творчості) [3, с. 5—6].

За авторами створених творів (тобто нематеріального продукту) законодавчо закріплені особисті немайнові та майнові права [4, с. 23].

Зміст особистих немайнових прав автора (які є складовою особистих немайнових прав інтелектуальної власності, визначених у ст. 423 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України)) розкрито у ст. 438 цього Кодексу [5]. Особисті немайнові права належать авторові твору незалежно від його майнових прав інтелектуальної власності на твір і зберігаються за ним у випадку передачі прав на використання твору. Тобто особисті немайнові права забезпечують зв'язок особи автора з його твором. Особисті немайнові права автора на твір не мають економічного змісту, невід'ємні від автора і є абсолютними [6, с. 158].

Згідно зі ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автору належать такі особисті немайнові права на твори науки, літератури і мистецтва:

- вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо;

- забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитися анонімом;

- вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання;

- вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора [1].

Під майновими правами інтелектуальної власності автора на твір зазвичай розуміють право автора на використання твору. Згідно зі ст. 440 ЦК України право на використання твору можна визначити як виключне право автора самостійно вирішувати питання, пов'язані з наданням третім особам доступу до свого твору та до його використання [7]. Тобто авторові належить право на використання твору в будь-якій формі та в будь-який спосіб (ст. 424, ст. 426, ст. 427). Це визначення збігається з нормою частини другої ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1]. З виключного права автора щодо дозволу на використання твору іншою особою впливає право перешкоджати неправомірному використанню твору шляхом заборони такого використання та відшкодування шкоди за неправомірне використання [6, с. 170—171].

Слід зазначити, що майнові права впливають й на стан виробничих сил, що призводить до введення в обіг нових товарів, покращання споживчих властивостей, конкурентоздатності, поліпшення умов праці тощо. Крім цього, володіння майновими правами є домінуючим стимулом для інтелектуальної (у тому числі творчої) діяльності. Ці права є основним об'єктом правової охорони у сфері інтелектуальної власності, вони становлять серцевину механізму охорони права інтелектуальної власності [8, с. 346].

Згідно зі ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автору чи іншій особі, що має авторське право, надається правова можливість дозволяти або забороняти:

- відтворення творів;
- публічне виконання і публічне сповіщення творів;
- публічну демонстрацію і публічний показ;
- будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;
- переклади творів;
- переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;
- включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;
- розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;
- подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;
- здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;
- імпорт примірників творів [1].

Наведений перелік не є вичерпним.

Разом з авторським правом та правами авторів творів науки, літератури і мистецтва існують й інші права, що охороняються законом, які, як правило, називають суміжними правами, а саме права тих осіб, що допомагають автору твору, якщо, звісно, вони призначені автором для його розповсюдження серед широкої публіки. Це право виконавця твору на виконання, право виробника фонограми на фонограму, право виробника відеограми на відеограму та право організації мовлення на радіо- та телепередачі [2, с. 22—23].

Суттєвою особливістю більшості суміжних прав є їх похідність і залежність від прав творців. Лише в тих випадках, коли виконується, записується на фонограму або передається в ефір чи кабелем не охоронюваний законом твір або об'єкт, який взагалі не є результатом творчої діяльності, суміжні права мають самостійний характер. За загальним правилом виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права. Виробникам фонограм і відеограм слід дотримувати прав суб'єктів авторського права і виконавців, а організаціям мовлення, крім зазначених, ще прав виробників фонограм та відеограм [6, с. 222].

Водночас володілець суміжних прав для сповіщення третіх осіб про свої права і запобігання їх порушенню може використовувати знак охорони суміжних прав, який зазначається на кожному примірнику фонограми і (або) на кожній упаковці, що містить її. Такий знак передбачений Римською конвенцією і складається з трьох елементів: латинської літери «P», обведеної колом, імені (найменування) володільця виключних суміжних прав та року першого опублікування фонограми [6, с. 223—224].

Правам виконавців теж притаманні немайнові та майнові ознаки.

Майновим правом виконавців згідно зі ст. 39 Закону України «Про авторське право і суміжні права» є їх виключне право дозволяти чи забороняти іншим особам:

- публічне сповіщення своїх незафіксованих виконань (прямий ефір);
- фіксацію у фонограмах чи відеограмах своїх раніше незафіксованих виконань;

– відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх виконань, зафіксованих без їх згоди у фонограмі чи відеограмі, чи за їх згодою, але якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку вони дали свою згоду;

– розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, шляхом першого продажу або іншої передачі права власності у разі, коли вони при першій фіксації виконання не дали дозволу виробнику фонограми (виробнику відеограми) на її подальше відтворення;

– комерційний прокат, майновий найм своїх виконань, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, якщо при фіксації не було їх згоди на комерційний прокат і майновий найм, навіть після розповсюдження виконань, здійсненого виробником фонограми (відеограми) або за його дозволом;

– розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, якщо при першій фіксації виконання не було їх згоди на такий вид розповсюдження [1].

До майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм згідно зі ст. 40 зазначеного Закону України належать:

– відтворення (пряме і (або) опосередковане) своїх фонограм і відеограм у будь-якій формі і будь-яким способом;

– розповсюдження серед публіки фонограм, відеограм та їх примірників шляхом першого продажу або іншої передачі права власності;

– комерційний прокат фонограм, відеограм і їх примірників, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником фонограми чи відеограми або за їх дозволом;

– публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;

– будь-яка видозміна своїх фонограм, відеограм;

– ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки [1].

До майнових прав організацій мовлення згідно зі ст. 41 зазначеного Закону України належать:

– публічне сповіщення своїх програм шляхом трансляції і ретрансляції;

– фіксація своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення;

– публічне виконання і публічна демонстрація своїх програм у місцях з платним входом [1].

Як свідчать результати аналізу, найпоширенішими правопорушеннями у сфері авторського права і суміжних прав є:

– виготовлення і розповсюдження контрафактних творів, примірників аудіовізуальних творів та фонограм;

– тиражування і розповсюдження неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення;

– виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування [9, с. 109].

Навести повну номенклатуру порушень прав на об'єкти інтелектуальної власності неможливо з огляду на міжгалузевий характер інституту інтелектуальної власності, адже об'єкти інтелектуальної власності є в усіх сферах діяльності людини. Водночас на особливу увагу заслуговує питання щодо встановлення норм стосовно відповідальності органів виконавчої влади, державних установ, державних підприємств і відомств зі збереження та закріплення за державою майнових прав на створену під час виконання службових обов'язків інтелектуальну власність, що є результатом наукової діяльності, проведення якої фінансувалося за рахунок державних коштів. Це питання ретельно буде досліджено в подальшому.

Зрозуміло, що права на об'єкти інтелектуальної власності є реальними лише за наявності забезпечення їх засобами припинення правопорушень стосовно них.

Як зазначає В.П. Грибанов, суб'єктивне право, яке не забезпечене відповідними засобами захисту від порушення, є «декларативним правом» [2, с. 25; 10, с. 104—105]. Встановлене в законі, але не забезпечене державними правоохоронними заходами, воно може «розраховувати» лише на «добровільну повагу» з боку неправомочних членів суспільства, а отже, набуває характеру лише морально забезпеченого права, яке базується на свідомості членів суспільства та авторитеті державної влади [10, с. 104—105]. І, як доповнює А.Г. Андрюшин, «на превеликий жаль, подібну свідомість та повагу до авторитету державної влади неправомочні члени суспільства виявляють далеко не завжди, відповідно, і необхідність існування права на захист суб'єктивних прав жодних сумнівів не викликає» [11, с. 154].

На думку Ю.М. Кузнецова, в Україні існують дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна та неюрисдикційна [12, с. 378].

Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає, що особа, права інтелектуальної власності якої порушено, звертається за захистом до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідних заходів для відновлення порушеного права і припинення правопорушення [9, с. 111].

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає дії в межах закону юридичних і фізичних осіб щодо захисту права інтелектуальної власності, які вони здійснюють самостійно (шляхом самозахисту), без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів. Обрані засоби самозахисту не повинні суперечити закону і моральним засадам суспільства. При цьому способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушено, характеру дій, якими воно порушено, а також наслідкам, які спричинило це порушення. Способи самозахисту можуть обиратися особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства [9, с. 112].

Найбільше практичне значення мають, звичайно, юрисдикційні форми захисту:

– позови до суду (загальної юрисдикції, господарські та адміністративні);

– адміністративна відповідальність;

– кримінальне переслідування порушників авторських і суміжних прав [6, с. 298].

Способи захисту прав інтелектуальної власності поділяють на:

- адміністративно-правовий;
- цивільно-правовий;
- кримінальну відповідальність за порушення прав [12, с. 378].

Цивільно-правовий захист прав інтелектуальної власності передбачає вжиття встановлених законодавством матеріально-правових заходів примусового характеру, за допомогою яких визнається або відновлюється порушене право інтелектуальної власності, припиняється порушення, а також здійснюється майновий вплив на порушника. Разом із цивільно-правовим захистом прав інтелектуальної власності у сучасній юридичній літературі вирізняють господарсько-правовий захист порушених прав інтелектуальної власності підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб (у тому числі іноземних) та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності. Основною метою цивільно-правової та господарсько-правової відповідальності є не покарання за недотримання встановленого правопорядку, а відшкодування заподіяної шкоди. Спори, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, розглядають загальні, господарські та адміністративні суди [9, с. 113].

Українським законодавством, як і законодавством багатьох інших держав, крім засобів цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності встановлено кримінальну відповідальність за їх порушення. Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності настає, якщо власнику прав заподіяно матеріальної шкоди у значному, великому або в особливо великому розмірах (відповідно за законом) або якщо злочин вчинено повторно чи з використанням службового становища [9, с. 115].

Адміністративна відповідальність у сфері захисту прав інтелектуальної власності згідно із законодавством України настає у разі, якщо порушення цих прав за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності [9, с. 117].

Аналіз науково-правової літератури, а також нормативно-правових документів свідчить про наявність полеміки щодо вжиття начебто схожих за суттю визначень: охорона права та захист права.

Більшість вчених-правознавців вбачають між цими визначеннями певні відмінності. Так, І.Г. Запорожець зосереджує увагу на розгляді та аналізі адміністративно-правових форм цих визначень, які «базуються на нормах публічного, переважно адміністративного, права і здійснюються органами виконавчої влади» [2, с. 27]. Слушними є висновки автора стосовно того, що охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності та захист прав на об'єкти інтелектуальної власності потрібно розглядати як нерозривні поняття, кожне з яких, маючи відому міру незалежності, спрямовується на різнорівневе забезпечення прав суб'єктів інтелектуальної власності. При цьому термін «охорона» є більш широким порівняно з терміном «захист», і саме з нього починається процес гарантування того чи іншого права або законного інтересу. Захист у цьому випадку слід розглядати як додатковий, допоміжний метод впливу на учасників суспільних відносин. Отже, захист, виступаючи частиною охорони, є його складовим елементом, проте разом з цим має автономний характер [2, с. 26—27]. З огляду на предмет дослідження доцільно детальніше зупинитися на цьому питанні.

Згідно зі словником синонімів С. Караванського термін «охорона» означає: захист, (лісу) збереження; (себе) самоохорона; (при установі) варта, сторожа, кара-

ул; (загін) патруля. Термін «захист» означає (дія) оборона, заступництво, опіка; (від бурі) притулок, укриття, захисток; (в суді) юридична сторона звинуваченого. Отже, у словнику ці слова визначено синонімами, проте вони мають не зовсім тотожне значення та змістовне навантаження [13, с. 262, 132].

На думку О.В. Стукаленка, ці дефініції доволі близькі за змістом, а тому в юридичній літературі їх іноді вживають як тотожні слова, що не мають чітких розбіжностей. Ототожнюють ці поняття також М.В. Вітрук, Д.М. Чечот та інші. Зокрема М.В. Вітрук, розкриваючи особливості правового положення особистості, звертає увагу на гарантії охорони (захисту) її прав, обов'язків і законних інтересів, ототожнюючи при цьому поняття «охорона прав» і «захист прав» [14].

Водночас багато вчених поділяють думку, що поняття «захист прав» є складовою частиною більш ємкого поняття «охорона права» [14]. Так, В.В. Галунько, розглядаючи питання щодо правової охорони власності, визначає її як надзвичайно складну та недосліджену категорію.

З огляду на те, що «охороняти» означає «стерегти, оберігати», це поняття можна розглядати з різних позицій, а саме: в теоретичному, методологічному та практичних аспектах. О.І. Нікітенко вважає, що правова охорона власності передбачає встановлення законодавцем відповідних правил, що захищають власника майна від осіб, які заважають володіти, користуватися чи розпоряджатися своїм майном або іншими цінностями [15]. Інший вітчизняний учений Р.Б. Шишка, досліджуючи цивільно-правову охорону інтелектуальної власності в динаміці, яка виявляється у створенні спеціальних державних інституцій, що вивчають можливість вчинення правопорушень, проводять їх профілактику та вживають дієвих заходів впливу на порушників, зазначає, що «охорона полягає у можливості забезпечити безперешкодне користування правами відповідно до національного законодавства... термін «охорона» використовується як загальне правове явище, яке включає захист» [16; 17].

Академік О.С. Іоффе, розглядаючи це питання у цивільно-правовому контексті, підкреслює, що охорона права та інтересів особи є категорією більш ємкою, ніж одна тільки сфера боротьби з цивільними правопорушеннями [18, с. 56].

Схожі погляди на цю проблему мають і фахівці у сфері адміністративно-правової науки, зокрема Д.М. Бахрах, який впевнений, що заходи охорони діють до моменту порушення прав, а після їх порушення вступають в дію заходи захисту [2, с. 26; 19, с. 47].

В.Д. Базилевич виокремлює охорону прав інтелектуальної власності, яка передбачає встановлення системи правових норм, що регулюють відносини з приводу створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, та захист прав інтелектуальної власності як сукупність заходів, спрямованих на визначення та відновлення прав інтелектуальної власності у випадку їх порушення [14; 20, с. 275].

Поділяючи наведені погляди науковців, можна дійти висновку, що термін «охорона» є більш широким за змістом, ніж термін «захист», який є його складовою частиною, хоча і має автономний характер. Водночас захист є допоміжним методом впливу на суспільні відносини, який застосовують лише для відновлення порушених прав, після чого він трансформується в охорону.

На думку О.В. Стукаленка, більшість вчених, досліджуючи співвідношення визначень «охорона права» і «захист права», розглядають їх не як загальносоціо-

логічні поняття, а як правові явища, тобто такі, що передбачені нормами права та реалізуються на підставі норм права. Отже, вони не концентрують своєї уваги на співвідношенні визначень «охорона права» і «правова охорона» чи «захист права» і «правовий захист». Водночас результати аналізу термінології, яку використовують у чинному законодавстві України, свідчать, що нерідко законодавець термін «охорона права» вживає у значенні правової охорони того чи іншого суб'єктивного права особи, об'єкта або суб'єкта правовідносин. Зокрема, якщо взяти за основу такий критерій розмежування визначень «охорона прав» і «захист прав», як належність до права в об'єктивному розумінні чи до права в суб'єктивному розумінні, то поняття «охорона» можна пов'язати тільки з правом в об'єктивному розумінні, а поняття «захист» — з правом в суб'єктивному розумінні. А отже, «охорону прав» (чи правильніше сказати «охорону права») слід характеризувати як сукупність заходів правового, політичного, організаційного, економічного та будь-якого іншого характеру, які здійснюють компетентні державні органи та організації, яким таке право надано чинним законодавством, з метою запобігання порушенням норм права та забезпечення таким чином умов для реалізації учасниками правовідносин суб'єктивних прав. Тобто дотримання суб'єктивних прав у цьому випадку гарантується безпосередньо через діяльність компетентних органів, які не допускають або унеможливають вчинення порушень норм права [14].

З огляду на зазначене слід визнати слушною думку фахівців [9, с. 8—9; 6, с. 38—54], що визначення «правова охорона об'єктів інтелектуальної власності» у сфері інтелектуальної власності розглядається і сприймається як діяльність з державної реєстрації прав інтелектуальної власності і є вужчим за поняття «охорона» у загальносоціологічному аспекті.

Спеціальною формою захисту права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів, на думку В.О. Жарова, є адміністративний порядок їх захисту. Відповідно до закону потерпілий може звернутися за захистом свого порушеного права та інтересів до певного органу державного управління, вищого органу відповідача або Антимонопольного комітету України. Засобами захисту в цьому випадку є не позов, а скарга чи заява, порядок подання і розгляду яких регламентовано адміністративним законодавством [21, с. 36].

Отже, адміністративно-правовий захист прав об'єктів інтелектуальної власності передбачає діяльність посадових осіб відповідних державних органів влади (не самотійну, а комплексну), яка створює відповідну систему взаємодії у цій сфері та спрямована на поновлення порушеного права на об'єкт інтелектуальної власності і припинення таких порушень, після чого адміністративно-правовий захист трансформується в адміністративно-правову охорону, яка у свою чергу створює відповідну нормативно-правову базу для реалізації прав об'єктів інтелектуальної власності.

Водночас О.В. Мельник, наполягаючи на необхідності розмежування цих визначень, зазначає, що «охорона прав» традиційно визначається як сукупність правового забезпечення тих чи інших відносин, тієї чи іншої діяльності (йдеться про правове регулювання відносин, які складаються у процесі будь-якої діяльності, починаючи від виникнення цих відносин і до їх припинення). Захист будь-яких суб'єктивних прав — це правове забезпечення недоторканості цих прав, а у разі їх порушення — застосування заходів примусового характеру, спрямованих на їх

відновлення [2, с. 26; 22].

Окремі наукові дослідники, вивчаючи поняття «охорона» та «захист» як стосовно сфери права у цілому, так і сфери інтелектуальної власності зокрема, виділяють ще одне визначення у цій сфері, а саме «правове регулювання», що не можна вважати цілком коректним. Загалом термін «регулювання» походить від латинського слова «regulo» (правило) і означає «впорядкування, налагодження, приведення чого-небудь у відповідність із чим-небудь» [23, с. 488]. Правове регулювання — це упорядкування суспільних відносин, що здійснюється державою за допомогою права і сукупності правових засобів, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток. Основними ознаками правового регулювання є такі:

- різновид соціального регулювання;
- має конкретний характер, адже завжди пов'язане з реальними відносинами;
- має цілеспрямований характер — спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права;
- здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність;
- гарантує доведення норм права до їх виконання.

Крім того, за допомогою правового регулювання відносини між суб'єктами набувають певної правової форми, яка має споконвічно державно-владний характер, тобто в юридичних нормах держава вказує міру можливої та належної поведінки.

Зрозуміло, що скласти сферу правового регулювання можуть лише відносини, які піддаються правовому регулюванню. Право регулює конкретні, найсуттєвіші, глобальні відносини, що проходять через волю і свідомість людей. Встановлюючи сферу правового регулювання, слід виходити не стільки з класифікації суспільних відносин (економічних, політичних тощо), скільки з матерії самого права як нормативного регулятора.

З огляду на зазначене, стає очевидним, що узагальнюючою категорією, здатною передати межі (предмет) цього дослідження як комплексу адміністративних (організаційних, управлінських) і правових аспектів прав на об'єкти інтелектуальної власності, ймовірно, є поняття «забезпечення», складовими якого слід розглядати поняття «охорона», «захист» та «правове регулювання».

Таким чином, під адміністративно-правовим забезпеченням прав на об'єкти інтелектуальної власності слід розуміти передбачену законом діяльність компетентних органів державної влади або інших суб'єктів, яким делеговано (надано чинним законодавством право) повноваження щодо охорони, захисту та комплексного нормативно-правового регулювання відповідних соціальних відносин, які виникають під час реалізації прав у цій сфері.

Адміністративно-правове забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності реалізується завдяки дії засобів державного впливу, для яких є характерним наявність правової форми, а також особливий характер їх прояву як під час встановлення правової норми, так і у правозастосовній діяльності. Компетентний орган державної влади у процесі своєї нормотворчої діяльності визначає особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів відповідних правовідносин. Водночас адміністративно-правове регулювання здійснюється і за допомогою вчинення певних юридично значущих дій, зокрема, видання індивідуальних актів

управління, оформлення патентів, свідоцтв тощо. Така діяльність має на меті забезпечення охорони та захисту інтелектуальної власності як форм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у цій сфері.

Список використаної літератури

1. Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII «Про авторське право і суміжні права» // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13. — Ст. 64.
2. *Запорожець І.Г.* Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Запорожець Ірина Григорівна. — Харків, 2006. — 201 с.
3. *Антимонов Б.С.* Авторское право / Б.С. Антимонов, Е.А. Флейшиц. — М. : Юрид. л-ра, 1957. — 280 с.
4. *Борохович Л.* Ваша интеллектуальная собственность / Борохович Л., Монастырская А., Трохова М. — СПб : Питер, 2001. — 416 с.
5. *Цивільний кодекс України* : станом на 19 червня 2003 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
6. *Право інтелектуальної власності.* Академічний курс : підруч. для студ. вищих навч. закл. / [Орлюк О.П., Андросчук Г.О., Бутнік-Сіверський О.Б. та ін.]; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. — 696 с.
7. *Кейзеров Н.М.* Об особенностях и некоторых проблемах правовой защиты интеллектуальной собственности» / Н.М. Кейзеров // Советское государство и право. — 1990. — № 10. — С. 90—97.
8. *Шишка Р.Б.* Охрана права интеллектуальной собственности: авторсько-правовий аспект : моногр. / Р.Б. Шишка. — Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. — 368 с.
9. *Кубах А.І.* Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / А.І. Кубах. — Харків : ХНАМГ, 2008. — 149 с.
10. *Грибанов В.П.* Осуществление и защита гражданских прав / В.П. Грибанов. — [2-е изд.]. — М. : Статут, 2001. — 412 с
11. *Андрюшин А.Г.* Интеллектуальная собственность и гражданско-правовые способы ее защиты : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.03 / Андрюшин Андрій Григорович. — Волгоград, 2006. — 206 с.
12. *Кузнєцов Ю.М.* Патентознавство та авторське право : підруч. / Ю.М. Кузнєцов. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : Кондор, 2009. — 446 с.
13. *Караванський С.* Словник синонімів української мови / Караванський С. — К. : Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1993. — 472 с.
14. *Стукаленко О.В.* Співвідношення понять «адміністративно-правова охорона» та «адміністративно-правовий захист» [Електронний ресурс] / О.В. Стукаленко. — Одеса, 2012. — Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=46468>.
15. *Никитенко О.І.* Адміністративно-правовий захист власності в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.І. Никитенко. — К., 1996. — 23 с.
16. *Шишка Р.Б.* Охрана прав субъектов интеллектуальной собственности у цивільному праві України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.03 / Шишка Роман Богданович. — Харків, 2004.
17. *Галуцько В.В.* Правова охорона власності [Електронний ресурс] / В.В. Галуцько. — Режим доступу : <http://personal.in.ua/article.php?id=398>.
18. *Иоффе О.С.* Гражданско-правовая охрана интересов личности в СССР / О.С. Иоффе // Советское государство и право. — 1956. — № 2. — С. 54—60.
19. *Бахрах Д.Н.* Административное право : учебник / Д.Н. Бахрах. — М. : Изд-во БЕК, 1996. — 356 с.
20. *Базилевич В.Д.* Інтелектуальна власність : підручник / В.Д. Базилевич. — [2-ге вид.]. — К. : Знання, 2008. — 431 с.
21. *Жаров В.О.* Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і

суміжних прав. Захист промислової власності : навч. посіб. / В.О. Жаров. — К. : ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. — 64 с.

22. Мельник О.В. Проблемні питання стосовно захисту права інтелектуальної власності / О.В. Мельник // Митна справа. — 2003. — № 1. — С. 110—115.

23. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник [Електронний ресурс] / О.Ф. Скакун. — Харків : Консум, 2001. — 656 с. — Режим доступу : <http://politics.ellib.org.ua/pages-1608.html>.